ריז א סמג עשין יג :
ריח ב מיי' פ"ג מהל' ת"ת הל' ג סמג שם טוש"ע י"ד סימן רמו סעיף יח :
ריט ג מיי' פ"ג מהל' תשובה הלכה ב :
רכ ד ה מיי' שם פ"ט הלכה ה :

תורה אור

ארבע על ארבע רוחות הערוגה ואחת באמצע שפיר, אלא הכא משום ני ואי נמי משום טרחא דשמעא היא: **מתני'** כל העושה מצוה אחת מטיבין לו ומאריכין לו ימיו ונוחל את הארץ, וכל שאינו עושה מצוה אחת אין מטיבין לו ואין מאריכין לו ימיו ואינו נוחל את הארץ: **גמ'** ורמינהי אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא אלו הן כבוד אב ואם וגמילות חסדים והכנסת אורחים והבאת שלום בין אדם לחבירו ותלמוד תורה כנגד כולם אמר רב יהודה הכי קאמר כל העושה מצוה אחת יתירה על זכיותיו מטיבים לו ודומה כמי שמקיים כל התורה כולה מכלל דהנך אפילו בחדא נמי? אמר רב שמעיה לומר שאם היתה שקולה מכרעת. וכל העושה מצוה אחת יתירה על זכיותיו מטיבין לו ורמינהו כל שזכיותיו מרובין מעונותיו מריעין לו ודומה כמי ששרף כל התורה כולה ולא שייר ממנה אפילו אות אחת ובל שעונותיו מרובין מזכיותיו מטיבין לו ודומה כמי שקיים כל התורה כולה ולא חיסר אות אחת ממנה אמר אביי מתניתין דעבדין ליה יום טב ויום ביש רבא אמר הא מני רבי יעקב היא דאמר שכר מצוה בהאי עלמא ליכא דתניא רבי יעקב אומר אין לך כל מצוה ומצוה שכתובה בתורה שמתן שכרה בצדה שאין תחיית המתים תלויה בה בכיבוד אב ואם כתיב למען יאריכון ימיך ולמען ייטב לך (דברים ה) בשילוח הקן כתיב למען ייטב לך והארכת ימים (שם כב), הרי שאמר לו אביו עלה לבירה והבא לי גוזלות ועלה לבירה ושלח את האם ונטל את הבנים ובחזירתו נפל ומת היכן טובת ימיו של זה והיכן אריכות ימיו של זה אלא למען ייטב לך לעולם שכולו טוב ולמען יאריכון ימיך לעולם שכולו ארוך ודלמא לאו הכי הוה? ר' יעקב מעשה חזא ודלמא מהרהר בעבירה הוה? מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה ודלמא מהרהר בעבודת כוכבים הוה וכתיב למען תפוש את בית ישראל בלבם (יחזקאל יד)? איהו נמי הכי קאמר אי סלקא דעתך שכר מצוה בהאי עלמא אמאי לא אגין מצות עליה בי היכי דלא ליתי לידי הרהור והא א"ר אלעזר שלוחי מצוה אין נוזקין התם בהליכתן שאני והא אמר רבי אלעזר שלוחי מצוה אינן נוזקין לא בהליכתן ולא בחזירתן? סולם רעוע הוה דקביע היזיקא וכל היכא דקביע היזיקא לא סמכינן אניסא דכתיב ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני (ש"א טז). אמר רב יוסף אילמלי דרשיה אחר להאי קרא כרבי יעקב בר ברתיה לא חטא, ואחר מאי הוא? איכא דאמרי כי האי גוונא חזא ואיכא דאמרי לישנא דחוצפית המתורגמן חזא דהוה גריר ליה דבר אחר אמר פה שהפיק מרגליות ילחך עפר! נפק חטא. רמי רב טובי בר רב קיסנא לרבא תנן כל העושה מצוה אחת מטיבין לו עשה אין, לא עשה לא ורמינהו ישב ולא עבר עבירה נותנים לו שכר כעושה מצוה אמר ליה התם כגון שבא דבר עבירה לידו וניצול הימנה כי הא דרבי חנינא בר פפי תבעתיה ההיא מטרוניתא אמר מלתא ומלי נפשיה שיחנא וכיבא, עבדה היא מילתא ואיתסי, ערק טשא בההוא בי בני דכי הוו עיילין בתרין אפילו ביממא הוו מתזקי, למחר אמרו ליה רבנן מאן נטרך? אמר להו שני

נושאי

תוספות

שאם היתה שקולה מכרעת · וא"ת בלאו הכי נמי אמרי' במסכת ר"ה (דף יז.) דרב חסד מטה כלפי חסד כשהן שקולין וי"ל דבשאר מצות כשמעשיו שקולים הוי כבינוני אבל בהני חשיב צדיק גמור:

מתניתין דעבדין ליה יום טב ויום ביש · פי' בקונט' מי שעושה מצוה יתירה דהוי רובא זכיות מתקנין לו בעולם הזה יום טוב ונפרעים ממנו עונותיו וזהו תיקון י"ט לו לעה"ב וכל שעונותיו מרובים דקתני מריעין לו היינו דעבדינן ליה הזמנת יום ביש שמשלמין לו שכר מצותיו כאן להיות מתוקן לו יום רע, רבא אמר פירוש לעולם כדאמרן מעיקרא מטיבין לו בשכר פירות והקרן קיימת והך מתניתין דקתני מריעין לו רבי יעקב היא דאמר שכר מצות כו', וקשה דמשני הא מני רבי יעקב היא משמע דעד השתא לא אוקמינן כרבי יעקב ולפי' הקונט' לאביי נמי בין מתניתין בין ברייתא אתי כרבי יעקב, לכך פי' ר"ת מתני' דעבדין ליה יום טוב ויום ביש ותרוייהו בעולם הזה ומטיבין לו דברייתא הוי פירוש אמתני' כלומר פעמים שעושין לו יום טוב כדי לקבל שכר מצותיו בעולם הזה ובאותו יום יהא דומה לו כמו שקיים כל התורה כולה אבל רוב ימיו של רשע שרוי ברעה והיינו שעונותיו מרובין על זכיותיו, ומריעין לו היינו פעמים שעושין לו יום רע כדי למרק עונותיו בעולם הזה ובאותו יום יהא דומה לו כמי ששרף כל התורה אבל רוב ימיו של צדיק שרוי בטובה כשזכיותיו מרובין על עונותיו והיינו דלא כר' יעקב דאמר שכר מצוה בהאי עלמא ליכא כלל:

מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה · ובעובדי עבודת כוכבים איפכא מחשבה רעה הקב"ה מצרפה למעשה דכתיב (עובדיה א) מחמס אחיך יעקב תכסך בושה ונכרת לעולם ולא מצינו שעשה עשו ליעקב שום רעה אלא מחשבתו הרעה אשר חשב עליו מצרפה הקב"ה למעשה ומחשבה טובה של עובדי כוכבים אין הקב"ה מצרפה למעשה כדכתיב בדניאל (ו) (ודריוש) עד מעלי שמשא הוה משתדל לשיזבותיה פירוש שהיה דריוש עושה כל כחו להציל דניאל מגוב אריות אלמא אע"ג שהשתדל עד הערב קאמר קרא שלא הצילו אלא מבקש להצילו מדכתיב לשיזבותי' ולא כתב ושיזביה:

ויעשה

[כל זה הוא מירושלמי פ"ק דפאה ע"ש]
[נ"ל לשלומותיה ועיין ילקוט תהלים רמז ל]
[כל דברים הללו כשנים בירושלמי דפאה פ"א ונ"ל לשלומותיה ולא כתיב לשיזוביה]

רש"י

ארבע מד' רוחות סביבותיה · אם היה זורען בערוגה אחת ונשמר להניח ריוח ביניהם שלא יינקו זה מזה כמשפטם השנוי במס' שבת (דף פד:) הוה שמעינן מינה שאסור לזרוע כלאים בח"ל אבל השתא דזרע כל מין בערוגה לבדו לאו משום כלאים הוא אלא שלא להטריח השמש שהולך להביא ירק לבקש מין שהוא צריך לו בין שאר המינין ויודע באיזה ערוגה הוא : **דשמעא** · שמש : **מתני' שעושה מצוה אחת** · מפרש בגמרא : **מטיבין לו** · משמע בהאי עלמא : **ונוחל את הארץ** · חיי העולם הבא : **גמ' אלו דברים כו'** · הני הוא דאוכל פירות והקרן קיימא אבל מצוה אחריתי לא ואלו תנן מטיבין לו ונוחל את הארץ : **מכלל דהני אפילו חדא נמי** · ואפילו לא קיים שאר מצות בתמיה והא רובא עונות הוא : **לומר שאם היתה שקולה מכרעת** הא דקתני אלו דברים במחצה עונות ומחצה זכיות קאמר ויש במחצה זכיות אחת מאלו מכרעת את הכף כאילו הוי רובא זכיות ואינו צריך למצוה יתירה דמתני', וכי לית ליה בה חדא מהני צריך למצוה יתירה : **מריעין לו** · בעוה"ז לנקותו מעונותיו שיטול שכר שלם : **מטיבין לו** · לשלם לו שכר מצותיו בחייו כדי לטורדו : **מתני'** · דקתני מטיבין ומריעין דעבדין ליה יום טב ויום ביש, מי שעושה מצוה יתירה דהוי רובא זכיות מתקנין לו בעולם הזה י"ט שנפרעים ממנו עונותיו וזהו תקון י"ט לו לעולם הבא וכל שעונותיו מרובין דקתני מריעין לו היינו דעבדין ליה הזמנת יום ביש שמשלמין לו שכר מצותיו כאן להיות מתוקן לו יום רע : **רבא אמר** · לעולם כדאמרן מעיקרא מטיבין לו בשכר פירות והקרן קיימת והך מתני' דקתני מריעין לו רבי יעקב היא : **שאין תחיית המתים תלויה** · באותו מתן שכר להודיעך שאין מתן שכר אלא לעולם הבא : **ודלמא לא הוה הכי** · לא אירע הדבר הזה לעולם אלא מאריכין ימיו ושנותיו : **ודלמא אותו שעה מהרהר בעבירה היה** · ולא היה לבו לשמים ומשני מחשבה רעה ומעשה לא עשה אין הקב"ה מצרפה למעשה ולא היה לו ללקות : **למען תפוש** · שתפשו בלבם הרהורי עבודת כוכבים דבה משתעי קרא : **והאמר רבי אלעזר כו'** · והיכי אמרי' דרבי יעקב מעשה חזא : **איך אלך** · ואע"ג דבשליחותא דמקום הוה מסתפי מהזיקא דקביעא : **אלמלי דרשיה אחר להאי קרא** · דלמען ייטב לך בעולם הבא לא חטא דהיא נמי כה"ג חזא ואמר אין שכר בעולם ויצא לתרבות רעה : **דבר אחר** · חזיר : **כגון שבא דבר עבירה לידו** · והוא יושב ולא עבר עבירה דקאמר נוטל עליה שכר בעבירה שבא לידו וכפה יצרו ולא עבר אין מצוה יתירה מזו : **שבעפים** · לגות : **טשא** · נטמן : **הוו מתזקי** · שמצויין בו מזיקין :

כגון

[כלאים ריש פ"ג שבת פד: פסחים לט:]
[לקמן מ: פ"ש] קבי' פ"א פאה פ"א מ"א ע"ש (חגיגה ו)
[שתי מיטות הללו והכנסת אורחים ליתא במשנה דפאה ולא בשום מקום]
[לקמן מ: חולין קמב.]
[לקמן מ: חולין קמב:]
פסחים ח: יומא יא. [חולין קמב.]
חולין שם
יומא פג: [לקמן פא:]

תוס' ר"י הזקן

קשה לה תהיא דאביי : הא דתנן וכו' אביי דאקשי ליה מתני' והכלאים מד"ס ... כלאי זרעים אסורים מלזרוע ומלקיים ומותרים באכילה ושני ליה לא קשיא כאן בכלאי זרעים כאן בכלאי הכרם כלומר דהא דתנן והכלאים מד"ס לאו במיני זרעים מיירי דמיני זרעים מותר לזרען בח"ל כדאמרינן לעיל שדך למעוטי זרעים שבח"ל ואפילו איסורא דרבנן לית בהו כדמסיק טעמא דהואיל ואפי' בארץ אם עבר וזרען מותרים באכילה לא גזרו בח"ל בזריעתן אלא בכלאי הכרם מיירי שאם זרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד בח"ל אינו אלא איסורא דרבנן וכן נמי איירי באיסור אכילתו שאם זרע בכרם מין א' או מין ירק אע"פ דבח"ל ליכא איסורא בזריעתו כדמסקינן קמי הכי אפ"ה אסור בהנאה ואע"פ שבארץ אינו אסור אלא מדרבנן גזרו ואסרו הנאתו אפי' בח"ל ואע"פ שזורעת מין א' בכרם בארץ אסור נ"כ מדרבנן דר' יאשיה לא אסר אלא אינו חייב עד שיזרע שני מינים בכרם דמשמע דאינו חייב מלקות הא איסורא מיהא איכא' לא גזרו לאסור ה) אלא מין א' בכרם בח"ל שגזרו עליו איסור הנאה ' זהו עיקר הפירוש : מותרים בהנאה ' משום רישא נקט לה דהא אף באכילה מותרים דתנן רפ"ח כלאי הכרם אסורים מלזרוע ומלקיים ואסורים בהנאה כלאי זרעים אסורים מלזרוע ומלקיים ומותרים באכילה לא גזרו בהו לזרען ' אשתכח השתא דהרכבת אילן אסור מן התורה אפילו בח"ל ואפילו אילן בירק או ירק באילן דתנן פ"ק דכלאים אין מביאין ירק באילן ולא אילן באילן ולא אילן בירק ולא ירק באילן ואם עבר והרכיב מותר בהנאה כדאיתא בירושלמי בהדיא דגרסי' התם פ"ק דכלאים עובד כוכבים שהרכיב אגוז על גבי אפרסקין אע"פ שאין ישראל רשאי לעשות כן נוטל משם וחוזר ונוטע במקום אחר ע"כ ' והוי דומיא דכלאי בהמה דתנן פ"ה כלאי בהמה מותרים לגדל ולקיים ואין אסורין אלא מלהרביע וכתב הר"ם שמותר לערב ולזרוע זרע שני מיני אילנות שלא נאסרו אלא בהרכבה וכן כתב שמותר זרע ירק וזרע אילן ' כלאי הכרם אינו לוקה בזריעתן אלא בארץ והוא שזורע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד או שני מינין של ירק כגון קנבוס ולוף כדאיתא בהקומץ קנבוס ולוף אסרה תורה שאר זרעים דרבנן ותנן בכלאים פ"ה כל מין זרעים אינן כלאים בכרם הקנבוס ר' טרפון אומר אינו כלאים בכרם וחכ"א כלאים ' והקינדס כלאים בכרם ואמרי' בב"ר דדרדר זה קינדס ואסור בהנאה אפי' אם זרע בכרם מין א' או מין ירק כדכתבינן וכלאי זרעים בארץ אסור לזרען מן התורה ומותרים באכילה ובח"ל מותר אף לזרען : מטיבין ' כלומר בהאי עלמא : ונוחל את הארץ ' משמע חיי העה"ב : אלו דברים הני [אין] אחריני לא : אפי' בחדא ' והא רובא עונות נינהו : שקולה שאם היה מחצה עונות ומחצה זכיות והיא במחצה מאלו מכריע כאילו רוב זכיות '

ה) נראה דצ"ל לא אסרו לזרוע מין אחד בכרם בח"ל אלא גזרו עליו וכו' ·